

Norsk sammendrag av avhandlingen “Rights and Values – Interpretive Repertoires in a Norwegian Public Debate about Religion and Governance”

Debatter om religionens rolle i samfunnet og offentlig styring av religiøs mangfold kan til tider oppleves som at aktørene snakker forbi hverandre. Hittil har få studier fokusert på dette aspektet av kommunikasjon om religion. Denne avhandlingen adresserer hvordan ulike forståelser av religion kan være en underliggende faktor i slike debatter. Jeg har brukt dokumenter fra høringsprosessen knyttet til Ståsettrapporten (NOU 2013:1) for å studere dette fenomenet. Gjennom en diskursiv tilnærming, basert på Jonathan Potter og Margaret Wetherell, undersøker jeg språkbruken i høringsuttalelsene fra en rekke ulike interessegrupper. Spørsmålet jeg stiller til materialet er: *Hvordan formulerer aktørene standpunkter om offentlig styring og lovgivning av religion og hvordan er disse retoriske posisjonene knyttet til forståelser av religion?*

Resultatet av diskursanalysen bekrefter at Potter og Wetherells begrep ‘fortolkende repertoarer’ (interpretive repertoires) er nyttig for å forstå aktørenes religionskonstruksjoner slik de fremstår i uttalelsene. DASP-analysen (Discourse Analysis in Social Psychology) viser at debatten er retorisk organisert gjennom to dominerende fortolkende repertoarer som jeg har kalt ‘religion som en verdi som skal anerkjennes og fremmes’ (religion as values) og ‘religion som en rettighet som skal respekteres’ (religion as rights). Analysen demonstrerer at bruken av slike forskjellige fortolkende repertoarer er knyttet til, men ikke bestemmende for, ulike posisjoner på en rekke offentlige debatterte temaer. Avhandlingen identifiserer flere slike temaer der de to dominerende repertoarene finnes og hvor de på en retorisk måte strukturerer debatten: religionens rolle i den offentlige sfære, argumentasjonen rundt en aktiv støttepolitikk overfor tro- og livssynsorganisasjoner, likebehandling og saklig forskjellsbehandling, revidering av lovgivning og Den norske kirkes rolle i samfunnet.

Jeg fant at i de tilfeller der religion er formulert hovedsakelig som en individuell rett til religionsfrihet og praksis, ble like rettigheter for tro- og livssynsminoriteter, nøytrale offentlige institusjoner og en avvisning av religion som et fellesgode eller fellesverdi vektlagt sterkest. Offentlig finansiering av tro- og livssynsorganisasjoner ble enten avvist, eller godtatt gjennom en juridisk argumentasjon som støttet fasilitering av religiøs praksis. I kontrast til dette, i de tilfeller der religion ble formulert som en verdi, var det en vektlegging av religion som et fenomen som bidrar til samfunnets felles verdier og som en integrert del av livet. Offentlig finansiering i denne forståelsen ble grunnlagt ideologisk som en støtte av religioners samfunnsverdi. Denne forståelsen fremhevet fellesskapsrollen og den kulturelle dimensjonen som religion har. Videre fant jeg at i begge hovedrepertoarene hadde religionskonstruksjonene nær sammenheng med holdninger til Den norske kirke. En oppmerksomhet rundt tilstedeværelsen av disse repertoarene er således nyttig for å forstå debatter om hvilken anerkjennelse og rolle som religion i det offentlige rom bør ha eller få.

Jeg har utvidet diskusjonen gjennom å relatere funnene til nordisk og europeisk forskning på religionens rolle i den offentlige sfære og på offentlig styring og lovgivning av tro- og livssynsorganisasjoner. Jeg diskuterer hvordan resultatene av analysen støtter eller komplementerer teoretiske perspektiver som «vicarious religion» og «public utility», religion i offentlige institusjoner, skillet mellom offentlig og privat og religionsdialog. Videre diskuterer jeg

hvordan begrepet fortolkende repertoarer kan gi et tilleggsperspektiv ved sammenligning av norsk og europeisk utvikling gjeldende legitimering av offentlig økonomisk støtte og balansering av ulike rettigheter.

Avhandlingen bidrar til feltet «religion i den offentlige sfære» gjennom å anvende fortolkende repertoarer som analytisk perspektiv for å forstå underliggende faktorer i offentlige debatter om religionspolitikk. Funnet av to dominerende repertoarer i en norsk debatt muliggjør alternative forståelser av omstridte temaer på dette feltet. Videre er det viktig å understreke at de fortolkende repertoarene var knyttet til retoriske posisjoner på en strukturerende, men ikke bestemmende måte. Dette kan øke repertoarenes analytiske verdi. Til sist har jeg bidratt metodologisk gjennom å anvende en diskursiv tilnærming fra sosialpsykologi på offentlige dokumenter i et religionssosiologisk prosjekt.

---ooOOoo---